

Zlato Medičijevih

PATRICIJA DEBIKE VAN DER NOT

Prevela sa italijanskog
Gordana Breberina

■ Laguna ■

Naslov originala

Patrizia Debicke van der Noot
L'ORO DEI MEDICI

Copyright © 2007, Casa Editrice Carbaccio s.r.l., Milano
Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ovu knjigu posvećujem prvenstveno Simoni, u kojoj sam pronašla pomoć, podršku i nezamenjivu prijateljicu, i Korini, koja mi je obezbedila istorijsku građu i podatke o odeći tako što mi je, s bezgraničnim strpljenjem, stavila na raspolaganje svoju bogatu biblioteku. Da nije bilo nje, pisanje ovih stranica otešlo bi se u nedogled. Misli pune ljubavi upućujem suprugu Rudolfu, svom prvom čitaocu, njegovoj deci Anamariji i Stefanu, svojoj ćerki Alesandri, Margeriti i Anđelamariji.

Zahvaljujem na podršci Valeriju Vareziju, velikom piscu i svom dobrom prijatelju.

Od srca zahvaljujem i Luizi Acolini na pomoći koja mi je bila neophodna da bih se „iskobeljala“ iz pomorskih termina.

Pokušala sam da obratim posebnu pažnju na don Đovanija...

Neki likovi iz ovog romana pripadaju istoriji. Neki su, međutim, izmišljeni, te ličnosti žive samo na stranicama ove knjige i nikada nisu postojale u stvarnosti.

Sadržaj

Prvi deo	
DON ĐOVANIJEV MEDALJON	13
Prva sedmica novembra 1597.	
Pučina kod Marselja: bitka	15
Livorno, Antonijin nestanak	26
Načelnik policije	41
Antonija.	49
Livorno, Spineli sprovodi istragu.	55
Firenca, veliki vojvoda.	61
Livorno, Spineli	71
Bez vesti o Mari	77
Marselj	80
Lov.	93
Baron De Rosni	104
Povratak u Livorno	112
Gostioničar	118

Ledi Brum.	123
<i>Arabela</i>	129
Plovidba.	136
Odlaganje <i>Dafne</i>	138
Ajačo, 3. decembar.	143
Firenca, 3. decembar.	146
Firenca, 4. decembar.	149
Džouns, Korzika, 4. decembar	153
Don Đovanijev medaljon	156
Firenca, 5. decembar.	161
Korzika, 5. decembar	165
Firenca, 6. decembar.	167
Drugi deo	
OTMICA	175
Firenca, 7. decembar. Uvod u otmicu	177
Livorno, 8. decembar. Tajna medaljona	183
<i>Dafne</i>	190
Livornjani.	192
Otmica	202
Posle predstave	218
Dan kasnije	228
Ubica guja.	243
Intermeco	256
Tvrđava Belvedere	261
U Livornu.	264
Spineli sprovodi istragu	270

Don Đovanijev plan	274
Dolazak velikog vojvode	281
Sastanak.	290
<i>Pizanela</i>	299
Bogorodica iz Montenera	305
Na putu za Pjombino	312
<i>Santa kruz.</i>	315
Isplata otkupa	324
Zaseda na <i>Arabeli</i>	332
Firentinci osvajaju brod	336
Kraj <i>Santa kruza</i>	340
Ranjeni don Đovani	345
Don Đovanijev san.	351
Povratak kneževića.	354
EPILOG	369

Prvi deo
DON ĐOVANIJEV MEDALJON

Prva sedmica novembra 1597. Pučina kod Marselja: bitka

Don Đovani de Mediči, vrhovni zapovednik flote Velikog toskanskog vojvodstva, proveo je celu noć na palubi. Budno motreći.

Prethodnog dana spustila se magla. Česta i zabrinjavajuća pojava u tom kraju u to doba godine. Iza guste, neprozirne zavese od vate sve je izgledalo isto. Opasno i nepristrasno poistovećivala je prijatelje i neprijatelje. Stigla je rano ujutru i više se nije podigla, čak ni sredinom dana. Oštra hladnoća i vlaga ledile su kosti.

More je bilo mirno, voda se mreškala, blago zapljuskujući brod. Sivi, tamni, uljasti talasi udarali su u elegantne bokove admiralske galije.

Huan Batista de Granara i Aragon, njegov mlađi brat, ostao je kraj njega do ponoći. Bio mu je zamenik, već gotovo deset godina služio je pod njegovom komandom. Nije hteo da ga ostavi. Ali knez mu je tada naredio da legne i odmori se.

Sat pre zore don Đovani je odustao od bdenja. Oči su mu se sklapale, pažnja slabila. Morao je da odspava, barem malo.

Naložio je da pozovu njegovog brata i, kada mu se Huan Batista pridružio na palubi, oštro mu je naredio zevajući:

„Zameni me. Ne mogu više da stojim na nogama, sići ću u kabinu. Ali budi na oprezu, pažnja ne sme da ti popusti. Francuzi su loše primili naše poteze. Ništa se ne vidi. Ovo mi se nimalo ne dopada, previše je mirno. Ne verujem im, plašim se iznenađenja, neočekivanog napada, pozovi me ako treba“, zamolio ga je.

De Granara je zagladio tamnoplavu kosu, pribrao se i kratko, odlučno odgovorio:

„Dobro, ne boj se.“

Umiren, zapovednik flote se zaputio ka ulazu u potpalublje.

Mediči nije dozvoljavao da se na ratne brodove ukrcavaju nepotrebni ljudi.

Sluga mu je bio jedan mornar. Marljiv, pronicljiv. Izvršavao je sva njegova naređenja. Čim mu je dao znak, krenuo je za njim. Kad su sišli, ušao je za njim u kabinu.

Uz njegovu pomoć don Đovani je skinuo oklop. Dodavao mu je deo po deo. Bio je od čelika, ali lak, fine izrade sa pozlaćenim ukrasima koji su se jasno isticali na uglačanom metalu. Odbijao je da nosi one teške oklope, omiljene među ljudima njegovog položaja.

Seo je kako bi mu sluga izuo čizme. Onda je skinuo sve sa sebe, a sluga je podigao sa poda košulju i pantalone i složio ih pod konac. Skljokao se potpuno nag na ležaj, opružio se i zgrabio čaršav i jorgan, koje mu je ovaj pružio da se pokrije.

Vojnički život naučio ga je da koristi svaki trenutak, da se odmara kad god može. Okrenuo se ka pregradi, zažmurio i zaspao.

„Đovani, Đovani, probudi se, moraš da ustaneš! Tvoj otac... Traži te veliki vojvoda“, kvocala je Nanina, verna dojkinja Albicijevih koja ga je odgajila.

Žena je razmakla zavese i sklonila prekrivače sa detetovog kreveta. Uporno ga je drmusala.

On se okrenu, još u polusnu.

„Hajde, Đovani, ustaj.“

Sada je to bila njegova majka.

Video ju je iza dojkinje. To je bila ona, lepa, i dalje prelepa Eleonora Albici. Bilo joj je tek trideset godina.

„Spava mi se, mnogo mi se spava, mama. Zašto?“

„Zato što je tvom ocu pozlilo, veoma se loše oseća. Poslao je po tebe. Hoće da te vidi.“

„Zašto mu je pozlilo?“, upita mališan kenjkavim glasom.

Nanina ga je u međuvremenu podigla i oblačila ga je kao neku lutku. Iskusnim, uvežbanim pokretima.

„Ne znam, mili.“

Ali Eleonora je znala da Kozimo de Mediči već danima ne ustaje iz kreveta. Satima se borio sa nepodnošljivim, jezivim bolovima.

„On umire, mama?“

Dete je bilo privrženo ocu, tom ocu koji bi mogao da mu bude deda. Često je boravio kod njega u Kastelu.

Veliki vojvoda Kozimo I voleo je svoj letnjikovac u Kastelu. Rođen je u njemu.

Đovani je tamo živeo sa tetka-Kamilom, očevom novom ženom, i sestricom Virđinijom, samo malo mlađom od njega.

Ona se stalno smejala i tražila je da se igraju rata, kao da je muško.

Vojvoda je godinama nastojao da se povuče iz političkog života, izbegavao je naporene vladarske dužnosti i postepeno je prepuštao obaveze i časti Francěsku, najstarijem sinu. Poklonio mu je i palatu Piti, mada je u njoj odsedao za vreme kratkih boravaka u gradu.

Kozimo je već nekoliko dana bio u Firenci. U palati. Toj velikoj palati koja je ranije pripadala porodici Piti, a koju je Eleonora Toledska, lepa Eleonora, njegova bogata prva žena, kupila 1550.

Veliki vojvoda je želeo da ona postane simbol loze. Buljuk arhitekata i slikara marljivo je radio kako bi opevao slavu Medičijevih. Palata je već dvadeset godina vrvela od zidara, klesara i stolara. Bila je pretvorena u gradilište.

Ali vojvoda je bio bolestan, teško bolestan, vratio se u Firencu da umre.

„Ne znam, mili moj, mnogo mu je loše. Možda.“

Naninine ruke žurno su dovršavale oblačenje. Češljale su neposlušne plave uvojke, toliko drage njegovom ocu, a onda su ga gurale dok je silazio stepenicama. Dojkinja Beatrice, oslo-njena o ogradu od stubova, pratila ih je pogledom. U naručju je držala Huana Batistu, koji je plakao, uplašen zbog zbrke.

Ko je to? Neki neznamac? Ne, sluga Barko ga je podizao, stavljao u sedlo ispred sebe. Dvojica muškaraca sa bakljama jahala su na čelu, njegova majka na tamnoriđoj kobili pored njega, a dvojica slugu na začelju. Tihi glasovi, zvuci, ljuljuškanje u sedlu. Put je bio dug. Vila koju je veliki vojvoda poklonio Eleonori Albici posle rođenja malog Đovanija uzdizala se na obronku jednog brežuljka, kraj drumu za Kaređi. Ponovo je zadremao.

„Đovani, Đovani, probudi se, moraš da ustaneš!“

„Da“, odgovori on nagoni. „Šta je bilo?“, upita.

Okrenu se na ležaju u brodskoj kabini. Mada prostrana i raskošno opremljena, u nju je jedva mogao da stane muškarac njegovog stasa, visok skoro metar i osamdeset pet, prilično krupan za to vreme.

„Stražar je zviznuo, video je nešto.“

On prepoznade glas Huana Batiste i otvori oči.

Huan Batista je izgledao kao da mu je blizanac. Bili su, međutim, samo braća, čak polubraća. Obojica su bili plavokosi na

majku, ali su imali tamniju put nego ona, i bili su viši od očeva, snažnog pedesetogodišnjeg Kozima I de Medičija i plahovitog dvadesetogodišnjeg Španca Hajmea de Granare i Aragona.

Hajme de Granara je bio namesnik Pjetra de Medičija, najmlađeg sina Kozima i Eleonore Toledske. Privlačni i neodoljivi Španac uspeo je da se oženi ljubavnicom velikog vojvode, ali je ona posle nepune tri godine ostala udovica sa devetomesečnim detetom u naručju.

Pošto mu je plavokosa Eleonora Albici rodila dete, u kneževom krevetu zamenila ju je njena rođaka Kamila. Kamila Marteli.

Ali Eleonora je rodila Đovanija, sina, a Kamila Virđiniju, ćerku.

„Evo sad ću, sanjao sam“, odgovori zevajući.

Spusti noge na pod, proteže se da podstakne krvotok i ustade. Nag, mišićav, plećat, sa dugim ožiljkom preko levog ramena.

Peščani satovi na polici pokazivali su da je spavao duže od jednog sata.

On ponovo nakratko zatvori oči. Još mu se mutilo u glavi.

„Strpi se“, reče.

De Granara se osloni na pregradu i sačeka. Srebrni umivaonik stajao je na pisaćem stolu od dragocenog drveta, ukrašenom intarzijama od sedefa i dopola zatrpanom iscrtanim papirima.

Don Đovani ih raskloni rukom da ih ne bi pokvasio i štedljivo uli vodu iz bokala. Bila je hladna. Isprska se šakom vode i brzo opru ruke i lice. To ga potpuno rasani.

Onda zgrabi veliki peškir od grube, hrapave lanene tkanine, obrisa se na brzinu i upita:

„Šta se desilo, Huane Batista?“

Mornar koji mu je na brodu bio sluga ušao je bešumno u kabinu. Stajao je pored njega, nem kao senka. Pruži mu košulju i čiste pantalone. Zapovednik ih uze.

„Stražar je primetio brodove s naše desne strane“, objasni mu mirno De Granara.

„Čije?“

„Još se ne zna, predaleko su.“

Mediči se zamisli, namrštivši se, a onda naredi:

„Vrati se na palubu. Neka se posada spremi za napad.“

Brzo dovrši oblačenje. Sluga mu pomože da stavi štitnike za kolena, navuče oklop za potkolenice, obuče cipele i obuče košulju i kratak, prošiven kaput. Na kraju navuče oklop i najzad, sagnuvši se, izađe iz kabine.

Čuli su se odsečni glasovi, kratka naređenja. Na brodu je zujalo kao u košnici.

On krenu niz hodnik što je vodio do oficirske trpezarije. Zidovi su bili obloženi oslikanim drvetom, a svod raskošno ukrašen. Bio je dovoljno širok da dvoje ljudi može da se mimoide.

Prestiče ga jedan zadihani oficir, koji ga smerno pozdravi.

Napolju nije bilo vetra. Padala je sitna kiša. Gusta, dosadna. Rasterala je maglu, ali je vidljivost i dalje bila smanjena.

Priđe De Granari.

„Gde?“, upita ga.

„Desno!“, objasni mu brat, pokazujući prstom.

Vazduh je bio težak, pun vlage.

Mediči zažmuri i u daljini ugleda sićušne obrise tri broda. Nepokretni, malčice veći od klikera, jedva su se ocrtavali na horizontu.

„Dobro, ima vremena“, promrmlja spokojno.

Nije morao ništa da radi. Huan Batista je već izdao naređenja oficirima.

Velika četvrtasta jedra bila su spuštena, tako da se jasno video jarbol admiralskog broda. Ljudi postrojeni na palubi ostala četiri broda iz flote zauzeli su borbene položaje. Veslači su bili spremni.

„Novi plen?“, odvaži se da upita De Granara.

„Možda“, odvрати Mediči, ali mu je nagon govorio da bude oprezan. Francuzi su pretrpeli ogromne gubitke. Vojvoda od Giza je zaustavljen, bezmalo zatočen u zamku na ostrvu If. Morao je da traži pojačanje da bi se probio.

Tišina i iščekivanje pritiskali su prisutne kao težak plašt.

„Ima pet brodova!“, viknu glas sa osmatračnice.

Nije bilo dovoljno vetra da napne jedra. Iako su zastave bezvoljno podrhtavale, nepoznate lađe brzo su se primicale.

„Istaknuta je engleska zastava“, zakrešta stražar u košu na jarbolu.

„Vojvoda od Giza je tražio pomoć, i mi i oni imamo po pet brodova, ali oni imaju upola manje topova nego mi“, primeti De Granara.

„Brodovi njenog milostivog veličanstva Elizabete jesu mali, ali su brzi i laki za upravljanje, čak i po povetarcu. U ovakvim uslovima mi smo u nepovoljnom položaju. Plovimo samo na vesla. Ali... kad bi se podigao vetar...“, ponada se don Đovani.

„Možda ne žele bitku“, primeti njegov brat.

„To ćemo uskoro saznati“, odvрати ovaj.

Brodovi nisu skretali. Naprotiv, približavali su se preteći, ustremivši se pravo na firentinsku flotu.

„Naređenja?“, upita De Granara.

„Pripremite se za paljbu. Čim se dovoljno približe, prvi otvorte vatru i pažljivo ciljajte! Nemamo izbora. Moramo da ih pogodimo i nateramo u beg, jer u protivnom...“

„U protivnom?“, upita Huan.

On začuta. Ovo mu se nije dopadalo.

Kao što mu se nije dopalo ni pismo Ratnog saveta velikog vojvode Ferdinanda I, njegovog moćnog polubrata. Uručeno im je u Livornu nedelju dana ranije. Tražio je od njih da drže Francuze na tihoj vatri.

Politika, neraskinuti savez sa Špancima, nametala je takvu igru mačke i miša.

Ali zapovednik flote bio je vojnik, naviknut da sluša bez pogovora. Znao je šta mu je dužnost. Ukrcao se, isplovio je iz Livorna i ispunio naređenje.

Ferdinando I Mediči je pomogao Anriju Navarskom da sedne na presto.

Uz podršku supruge Kristine Lorenske zauzeo se kod pape za naslednika Anrija III od Valoa i podstakao ga je da se svečano odrekne protestantizma.

Mediči je bio vešt i mudar. Toskana je održavala odnose sa Engleskom, ali je zvanično i dalje bila vezana sporazumom za Filipa II Španskog. Doduše, nespornosti iz prošlosti, uključujući i podršku španskog vladara raskalašnom Ferdinandovom bratu Pjetru Medičiju, i nedavne nesuglasice zbog uspostavljanja španske vlasti nad Pjombinom posle ubistva Alesandra Apijanija, nalagali su ozbiljno preispitivanje.

Filip II je stario. Njegova politika počela je da posustaje, jedinstvo njegovog kraljevstva da slabi sve više i više.

Kako će se ponašati njegov naslednik?

Firentinci su morali da odugovlače. Doneli su taktičku odluku, koja ih je primoravala na neku vrstu dozvoljenog gusarenja iza leđa novog francuskog kralja, ali bez preterivanja.

Svima treba staviti do znanja da je savez sa Toskanom nezaobilazan, ključan.

Najnoviji podaci koje su Englezi dostavili don Đovaniju, vrhovnom zapovedniku artiljerije i upravniku luke Livorno, bili su zastrašujuće jasni.

Potalci su iz pouzdanog izvora i ukazivali su na zaveru. Neko će stići morskim putem i doneti izdaju i smrt? Glasine ili istina?

Ko bi mogao da stoji iza toga?, upita se don Đovani. Pjetro de Mediči, mlađi brat velikog vojvode, najmlađi sin Kozima I

i Eleonore Toledske? Večiti nezadovoljnik koji vodi razuzdan, poročan život. Nadmen, okrutan, umešan u ubistvo rođene žene. Čovek koji je poremetio odnose i izazvao nesuglasice između Toskane i Španije zbog očevog nasleđstva? Lepi Pjetro, koji se na madridskom dvoru oseća kao kod kuće?, upita se zabrinuto. Pjetro? Ali Pjetro se ne bi usudio to da uradi bez kraljeve podrške, odgovori sâm sebi. Šta bi Filip II imao od toga? I na čijoj je strani njegov sestrić, car Rudolf?

Među dobijenim podacima nisu bila imena naredbodavaca ili plaćenih ubica. Ukazivalo se na nekoga. Na koga? Taj neko je na dvoru velikog vojvode, blizak mu je, opasan i radi mu o glavi.

To su važni podaci, mislio je don Đovani, ali su stigli prekasno. Bili su namenjeni ser Robertu Brumu, ali on nije bio u Livornu. Na sreću, Obri Brum, njegova žena, ispravno je postupila. Ne gubeći vreme, poslala je onu devojkicu, Antoniju, pouzdanu osobu, da me upozori. Neposredno pre nego što smo isplovili iz Livorna, seti se. I ti nisi gubio vreme, reče sâm sebi.

Predao je zapečaćeno pismo glasniku od poverenja. Poslao ga je kod Ferdinanda u pratnji četvorice naoružanih muškaraca. Dao je izričita naređenja načelniku policije Spineliju. Treba pojačati patrole, brižljivo pregledati svaki brod usidren u luci, pretražiti sve lađe koje uplove.

Ali don Đovani de Mediči nije imao kud. Dobio je naređenja, morao je da ih ispuni. Trebalo je podići sidra i isploviti.

Kad su stigli do francuske obale, nedelju dana je držao pod blokadom sve brodove koji su plovili za Marselj, ali sada... Sada je pred sobom imao Engleze. Morao je da se sukobi sa svojim saveznicima.

Prenu se iz misli i konačno odgovori:

„...moraćemo da se povučemo kako ne bismo ugrozili flotu.“

„Ništa ne volim da radim polovično. Ili ćemo se boriti, ili dižemo ruke!“, progunđa tiho De Granara, a zatim prenese naređenje tobđizijama.

„Trebalo je da zaustavimo Francuze, a ne Elizabetine jedrenjake. Nešto tu nije u redu“, odvrati mu osorno Đovani de Mediči.

Firentinske galije bile su glomazne, nezgrapne, bogato ukrašene, maltene paradne lađe. Svi njihovi topovi zagrmeše u isti mah. Pogodiše katarku prvog engleskog broda.

On stade, nemoćan, ranjen, teško oštećen. Ali ostali, netaknuti, nastaviše da jure, približiše se, lebdeći kao ptice iznad vode, i odgovoriše na vatru. Onda promeniše kurs i brzo se udaljiše, ne prestajući da uzvraćaju na paljbu.

Pogođen je admiralski brod iz firentinske flote. Njegova moćna glavna katarka bila je presečena, jedno je visila, dodirujući vodu. Brod se nagnuo na levu stranu, paluba je bila prekrivena leševima.

Ostale četiri lađe, male i velike galije, odmah se rasporediše ispred obogaljenog broda, upetljanog u sopstvena jedra, ne bi li mu poslužile kao štit.

„Hajde, brzo, oslobodite brod!“, viknu odlučno Huan Batista de Granara.

„Seci užad!“, naredi vođa posade.

Gomila ljudi u ritama požuri da obavi zadatak.

„Okruži, zakloni, podupri pogođeni brod“, reče vrhovni zapovednik odsečno, ali glasno kako bi nadjačao huku.

Neprijatelj je čekao. Zadovoljan postignutim, nije hteo da se izlaže opasnosti od novih gubitaka. Čekali su odgovor Firentinaca, držeći se van dometa. Don Đovanijev brat i zamenik kipteo je od besa. Užad i pocepana jedra smotaše se u fišek. I nestadoše pošto su ih usisali sivkasti talasi koji se samo malčice zabeleše od platna. Ostatak katarke potonu u vodu uz snažnu

tutnjavu, omogućivši izmorenoj galiji da se polako podigne, ispravi.

„Brzo! Bacite uže za vuču“, naredi De Granara.

On pažljivo, strpljivo proveri kako se odvija operacija i najzad naredi: „Čvrsto zavežite!“

Žuljevite ruke već su dograbile palamar. Ostali mornari pritrčашe, spremni da pomognu. Iznenadni, blagotvorni nalet vetra nape preostala jedra.

„Pridite i skrenite ulevo!“, naredi De Granara, koji je sokolovim okom nadgledao manevar.

„Floto, okreći! Povlači se!“, dodade odlučno Mediči.

Vetar se pojača. Dobivši podršku, mornari zaveslaše ujednačenom brzinom.